

Russisch voor zelfstudie

INHOUD

Woord vooraf	9	Les 4. Wat doe je?	37
Gebruikte afkortingen	10	§ 21 Het <u>geslacht</u> van de zelfstandige naamwoorden (III)	38
I. ALGEMEEN	11	§ 22 Het persoonlijk voornaamwoord: <u>3e persoon meervoud</u>	40
1. Het Russische alfabet	11	§ 23 De <u>onbepaalde wijs</u> van het werkwoord	40
2. Zelf Russisch schrijven	12	§ 24 De <u>tegenwoordige tijd</u> van het werkwoord (I). De <u>twee vervoegingen</u>	40
3. Uitspraak	14	§ 25 <u>Komma's</u>	41
§ 1 Klinkers: algemeen	14	Les 5. Ik ben Nederlander	43
§ 2 De afzonderlijke klinkers	15	§ 26 Het <u>meervoud</u> van de zelfstandige naamwoorden	46
§ 3 Medeklinkers: algemeen	18	§ 27 De voegwoorden <u>но</u> en <u>а</u>	47
§ 4 De afzonderlijke medeklinkers	20	§ 28 Zelfstandige naamwoorden die een <u>nationaliteit</u> aanduiden	47
§ 5 Dubbele medeklinkers	23	Les 6. Een les	49
§ 6 Het zachtteken <u>ь</u> en het hardteken <u>ъ</u>	23	§ 29 De <u>tegenwoordige tijd</u> van het werkwoord (II)	51
II. LESSEN	24	§ 30 De <u>gebiedende wijs</u> (I)	52
Les 1. Hier is een huis	24	§ 32 De vragende bijwoorden <u>где</u> en <u>куда</u>	53
§ 7 Het ontbreken van het <u>lidwoord</u> in het Russisch	25	§ 32 <u>Bezittelijke voornaamwoorden</u>	53
§ 8 Weglating van het werkwoord ' <u>zijn</u> ' in de tegenwoordige tijd	25	§ 33 Het vragend voornaamwoord <u>чей</u>	53
§ 9 <u>Vraagzinnen</u>	25	Les 7. Thuis	56
Les 2. Hier is een schilderij	27	§ 34 <u>Bijvoeglijke naamwoorden</u>	58
§ 10 Het <u>geslacht</u> van de zelfstandige naamwoorden (I)	29	§ 35 Functie en plaats van het <u>bijvoeglijk naamwoord</u> in de zin	59
§ 11 Het persoonlijk voornaamwoord: <u>3e persoon enkelvoud</u>	29	§ 36 Het vragend voornaamwoord <u>какой</u>	60
§ 12 De bezittelijke voornaamwoorden <u>мой</u> en <u>твой</u>	30	§ 37 Het aanwijzend voornaamwoord <u>этот</u>	60
§ 13 De <u>werkwoordsuitgangen</u> -ю, -у en -ёт, ит in de tegenwoordige tijd	30	§ 38 <u>Voornaam en vadersnaam</u>	60
§ 14 Een <u>streepje</u> i.p.v. het koppelwerkwoord ' <u>zijn</u> '	30	Les 8. Mijn broer, mijn zus en ik	63
Les 3. Wie is dat?	32	§ 39 De <u>korte vorm</u> van de bijvoeglijke naamwoorden	65
§ 15 Het <u>geslacht</u> van de zelfstandige naamwoorden (II)	33	§ 40 <u>Bijwoorden</u>	67
§ 16 De bezittelijke voornaamwoorden <u>наш</u> en <u>ваш</u>	34	§ 41 De 3e persoon enkelvoud van het werkwoord <u>быть</u> (<u>есть</u>)	67
§ 17 De persoonlijke voornaamwoorden <u>ты</u> en <u>вы</u>	34	§ 42 ' <u>Hebben</u> ' in het Russisch: de constructie <u>у меня</u> (<u>есть</u>)	67
§ 18 De werkwoordsuitgang <u>-ет</u> in de tegenwoordige tijd	34	§ 43 <u>Modale</u> werkwoorden en uitdrukkingen	68
§ 19 <u>Vraagwoorden</u>	35	§ 44 Werkwoorden met een <u>stam op -б-, -в-, -м of -п</u>	69
§ 20 Het ontkennende partikel <u>не</u>	35		

Les 9. Het klimaat	72	15. In het ziekenhuis	114
§ 45 De <u>verleden tijd</u> van het werkwoord	74	§ 72 <u>Ontkennende zinnen</u>	116
§ 46 'Hebben' in de verleden tijd	75	§ 73 De <u>3e naamval enkelvoud</u>	118
§ 47 <u>Должен</u> in de verleden tijd	75	16. Ons ontbijt	122
§ 48 <u>Onpersoonlijke zinnen</u> in de verleden tijd	75	§ 74 De <u>5e naamval enkelvoud</u>	124
§ 49 De verbuiging van zelfstandige naamwoorden (<u>naamvalsysteem</u>)	75	§ 75 De verbuiging van de <u>persoonlijke</u> <u>voornaamwoorden</u> en de vragende voornaamwoorden <u>кто</u> en <u>что</u>	127
§ 50 De <u>1e naamval enkelvoud</u>	76	17. De Moskouse dierentuin	130
§ 51 De <u>6e naamval enkelvoud</u>	76	§ 76 De verbuiging van <u>zelfstandige</u> <u>naamwoorden</u> in het <u>meervoud</u>	134
Les 10. In een restaurant	79	§ 77 <u>Telwoorden (I)</u>	136
§ 52 De <u>6e naamval op -ý</u> bij mannelijke zelfstandige naamwoorden	81	§ 78 Gebruik van de 3e persoon meervoud van het werkwoord in algemene betekenis (' <u>men</u> ')	137
§ 53 <u>Vluchtige klinkers</u>	82	18. De levensmiddelenwinkel	139
§ 54 De <u>4e naamval enkelvoud</u>	82	§ 79 <u>Telwoorden (II)</u>	142
§ 55 Het gebruik van <u>у меня</u> enz. ter vervanging van het bezittelijk voornaamwoord мой	83	§ 80 De <u>werkwoordsvorm na</u> <u>hoofdtelwoorden</u> en <u>onbepaalde</u> <u>telwoorden</u>	143
§ 56 Vragen met het partikel <u>ли</u>	83	§ 81 De <u>partitieve</u> tweede naamval	143
§ 57 Vervoeging van de werkwoorden <u>жить</u> , <u>брать</u> , <u>класть</u> , <u>есть</u> en <u>пить</u>	84	§ 82 <u>Meervoud op -ья</u>	143
11. Een zomerdag	86	§ 83 Het gebruik van <u>ли</u> in ondergeschikte bijzinnen	144
§ 58 <u>Werkwoorden van beweging</u>	88	19. Het proefschrift	146
§ 59 <u>Vervoeging van de werkwoorden</u> <u>van beweging</u>	89	§ 84 De twee <u>aspecten</u> van het werkwoord	148
§ 60 Gebruik van het voorzetsel <u>на</u>	90	§ 85 De verbuiging van onzijdige zelfstandige naamwoorden op <u>-мя</u>	151
§ 61 Het voorzetsel <u>через</u>	91	20. In de bergen van Dagestan	154
12. In het bos	93	§ 86 De <u>gebiedende wijs (II)</u>	156
§ 62 Werkwoorden op <u>-ся</u> (-сь)	96	§ 87 Vorming van <u>aspectparen</u> (vervolg)	158
§ 63 Het wederkerend voornaamwoord <u>себя</u>	97	§ 88 Het <u>perfectief van werkwoorden</u> <u>van beweging</u> (voorvoegsel по-)	158
§ 64 <u>Bijwoorden van tijd</u>	97	§ 89 Andere <u>voorvoegsels bij</u> <u>werkwoorden van beweging</u>	158
§ 65 Werkwoorden op <u>-овать</u> en <u>евать</u>	98	§ 90 De tijd in bijzinnen met <u>если</u> en <u>когда</u>	159
13. Het instituut	100	21. In de schouwburg	161
§ 66 De <u>toekomstige tijd</u> van <u>быть</u>	103	§ 91 De verbuiging van <u>bijvoeglijke naamwoorden</u>	163
§ 67 De <u>samengestelde toekomstige tijd</u>	104	§ 92 Het bijvoeglijk naamwoord na <u>такой</u> en <u>так</u>	166
§ 68 <u>Tijdsuitdrukkingen met de</u> <u>voorzetsels в</u> en <u>на</u> + 4e naamval	104		
14. Moskou	106		
§ 69 De <u>2e naamval enkelvoud</u>	108		
§ 70 De bijwoorden <u>давно</u> en <u>долго</u> ; corresponderende tijdsuitdrukkingen	111		
§ 71 Gebruik van <u>ходить/идти</u> als het onderwerp een vervoermiddel is	112		

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

betr	betrekkelijk
bnw	bijvoeglijk naamwoord
bijw	bijwoord
dw	deelwoord
ev	enkelvoud
ipf	imperfectief
lidw	lidwoord
m	mannelijk
mv	meervoud
nv	naamval
o	onzijdig
part	partikel
pf	perfectief
predic	predicaat
telw	telwoord
tw	tussenwerpsel
v	vrouwelijk
vnw	voornaamwoord
vt	verleden tijd
vw	voegwoord
vz	voorzetsel
wed	wederkerend
ww	werkwoord
zwn	zelfstandig naamwoord

I. ALGEMEEN

1. HET RUSSISCHE ALFABET

Het Russische alfabet heeft 33 lettertekens (10 klinkers, 21 medeklinkers en 2 tekens die geen afzonderlijke klank aanduiden):

druk-letters	schrijf-letters	Nederlandse transcriptie*	ongeveer uitgesproken als**	fonetische weergave***	benaming
А а	<i>А а</i>	a	ma <u>t</u> of a <u>d</u> er	a (ə)	a
Б б	<i>Б б</i>	b	bo <u>e</u> k	b (p)	bè
В в	<i>В в</i>	v (w)	va <u>a</u> k of wa <u>a</u> k	v (f)	vè
Г г	<i>Г г</i>	g	het Engelse go <u>o</u> d	g (k)	gè
Д д	<i>Д д</i>	d	da <u>k</u>	d (t)	dè
Е е	<i>Е е</i>	e/je	je <u>k</u> ker	je (jee/e/ee/i/ji/ə)	jè
Ё ё	<i>Ё ё</i>	o/jo	jo <u>k</u> ken	jo (o)	jò
Ж ж	<i>Ж ж</i>	zj	ge <u>n</u> darme	ʒ (ʃ)	zjè
З з	<i>З з</i>	z	za <u>al</u>	z (s)	zè
И и	<i>И и</i>	i	je <u>t</u> s	i	ie
Й й	<i>Й й</i>	j	ja <u>s</u>	j	ie kratkoje
К к	<i>К к</i>	k	ka <u>s</u> t	k (g)	kà
Л л	<i>Л л</i>	l	le <u>u</u> k	l	el
М м	<i>М м</i>	m	ma <u>n</u>	m	em
Н н	<i>Н н</i>	n	na <u>t</u>	n	en
О о	<i>О о</i>	o	po <u>t</u>	o (a/ə)	o
П п	<i>П п</i>	p	pa <u>k</u>	p	pè
Р р	<i>Р р</i>	r	ra <u>t</u>	r	er
С с	<i>С с</i>	s	so <u>m</u>	s (z)	es
Т т	<i>Т т</i>	t	ta <u>k</u>	t (d)	tè

У у	<i>У у</i>	oe (u)	<u>bo</u> ef	u	oe
Ф ф	<i>Ф ф</i>	f	<u>f</u> out	f	ef
Х х	<i>Х х</i>	ch	<u>ch</u> aos	x	chà
Ц ц	<i>Ц ц</i>	ts	<u>t</u> saar	ts	tsè
Ч ч	<i>Ч ч</i>	tsj	<u>t</u> sjonge	tʃ	tsjè
Ш ш	<i>Ш ш</i>	sj	<u>ch</u> arme	ʃ	sjà
Щ щ	<i>Щ щ</i>	sjtsj	kast <u>j</u> e (of fresh <u>ch</u> ease)	ʃʃ	sjtsjà
Ъ ъ	<i>Ъ ъ</i>	(-)	[geen eigen klankwaarde]		hard-teken****
Ы ы	<i>Ы ы</i>	y	tussen <u>t</u> ien en <u>t</u> oen in	y	y
Ь ь	<i>Ь ь</i>	j (-)	[geen eigen klankwaarde]	‘	zacht-teken****
Э э	<i>Э э</i>	e	<u>e</u> cht	e (ee/i)	e oborotnoje
Ю ю	<i>Ю ю</i>	joe (ju)	<u>j</u> oelen	ju	joe
Я я	<i>Я я</i>	ja	<u>j</u> as	ja (a/i/ji/ə)	ja

* Internationaal wordt vaak de Engelse transcriptie gebruikt (zh i.p.v. zj, ch i.p.v. tsj, ye i.p.v. je, kh i.p.v. ch enz.). Daarnaast is er een wetenschappelijke transcriptie of transliteratie (ë i.p.v. jo, ž i.p.v. zj, u i.p.v. oe, c i.p.v. ts, ě i.p.v. tsj, ‘ voor het zachtteken enz.).

** De uitspraak van de klanken is vaak afhankelijk van de plaats in het woord. Hier wordt alleen de meest voorkomende uitspraak gegeven. Gedetailleerde uitspraakregels volgen in het hoofdstuk ‘Uitspraak’.

*** Versimpelde fonetische weergave, gebaseerd op het internationale fonetische alfabet (IPA).

**** In het Russisch твёрдый знак resp. мягкий знак. Geen van beide tekens kan aan het begin van een woord voorkomen. Dit geldt ook voor de ы.

2. ZELF RUSSISCH SCHRIJVEN

Het Russisch bedient zich van het cyrillische alfabet. Sommige lettertekens komen overeen met Nederlandse (Latijnse), andere met Griekse en weer andere zijn typisch Russisch (Slavisch), zoals bepaalde sisklanken. Om dit leerboek met succes te kunnen gebruiken, is het een eerste vereiste dat men het alfabet vlot kan lezen en schrijven. Hieronder volgt een lijst met min of meer herkenbare Russische woorden, eerst in drukletters en daarna in de corresponderende schrijffletters. Aangeraden wordt om deze woorden te lezen en te herlezen en vervolgens een aantal malen na te schrijven.

а	<i>Анна, мама</i>	Анна, мама (Anna, mama)	Anna, moeder
б	<i>Бакы, бал</i>	Баку, бал (Bakoe, bal)	Bakoe, bal/danspartij
в	<i>Волга, водка</i>	Волга, водка (Volga, vodka)	Wolga, wodka

г	<i>Гоголь, генерал</i>	Гоголь, генерал (Gogolj, general)	Gogol, generaal
д	<i>Дон, доктор</i>	Дон, доктор (Don, doktor)	Don, doctor/dokter
е	<i>Ельцин, теннис</i>	Ельцин, теннис (Jeljtsin, tennis)	Jeltsin, tennis
ё	<i>Ёлка, Серёжа</i>	Ёлка, Серёжа (Jolka, Serjozja)	kerstboom, Serjozja
ж	<i>Жигули, журнал</i>	Жигули, журнал (Zjigoeli, zjoernal)	Zjigoeli, tijdschrift
з	<i>Зинаида, зал</i>	Зинаида, зал (Zinaida, zal)	Zinaïda, zaal
и	<i>Ирак, интерес</i>	Ирак, интерес (Irak, interes)	Irak, interesse/belang
й	<i>Йогурт, май</i>	Йогурт, май (Jogoert, maj)	Yoghurt, mei
к	<i>Курск, касса</i>	Курск, касса (Koersk, kassa)	Koersk, kassa
л	<i>Ленин, лампа</i>	Ленин, лампа (Lenin, lampa)	Lenin, lamp
м	<i>Москва, магазин</i>	Москва, магазин (Moskva, magazin)	Moskou, winkel
н	<i>Нева, нет</i>	Нева, нет (Neva, njet)	Neva, nee
о	<i>Ольга, опера</i>	Ольга, опера (Oljga, opera)	Olga, opera
п	<i>Париж, паспорт</i>	Париж, паспорт (Parizj, pasport)	Parijs, paspoort
р	<i>Россия, радио</i>	Россия, радио (Rossija, radio)	Rusland, radio
с	<i>Сталин, спорт</i>	Сталин, спорт (Stalin, sport)	Stalin, sport
т	<i>Тибет, телефон</i>	Тибет, телефон (Tibet, telefon)	Tibet, telefoon
у	<i>Урал, университет</i>	Урал, университет (Oeral, oeniversitet)	Oeral, universiteit
ф	<i>Финляндия, фирма</i>	Финляндия, фирма (Finljandija, firma)	Finland, firma
х	<i>Хабаровск, характер</i>	Хабаровск, характер (Chabarovsk, karakter)	Chabarovsk, karakter
ц	<i>Царь, центр</i>	Царь, центр (Tsarj, tsentr)	Tsaar, centrum
ч	<i>Чехов, матч</i>	Чехов, матч (Tsjechov, mattsj)	Tsjechov, match/wedstrijd
ш	<i>Шотландия, шпион</i>	Шотландия, шпион (Sjotljandija, sjpion)	Schotland, spion
щ	<i>Щи, Хрущёв</i>	Щи, Хрущёв (Sjtsji, Chroesjtsjov)	koolsoep, Chroesjtsjov
ъ	<i>объект</i>	объект (objekt)	object

ы	<i>Лысенко</i>	Лысенко (Lysenko)	Lysenko
ь	<i>Горький</i>	Горький (Gorjkij)	Gorki
э	<i>Эльбрус, экзамен</i>	Эльбрус, экзамен (Eljbroes, ekzamen)	Elbroes, examen
ю	<i>Югославия, юстиция</i>	Югославия, юстиция (Joegoslavija, joestitsija)	Joegoslavië, justitie
я	<i>Ялта, ягуар</i>	Ялта, ягуар (Jalta, jagoear)	Jalta, jaguar

De kleine schrijffletter *д* die meestal als *ǰ* wordt geschreven, wordt ook wel als *ǰ* geschreven.

De 'krulletjes' waarmee de *Л*, *Я* en *М* beginnen, mogen niet worden weggelaten.

Om verwarring tussen de *т* (т) en de *ц* (ш) te voorkomen, wordt bij de *т* soms een streepje erboven en bij de *ц* een streepje eronder geplaatst, dus *т̄* en *ц̄*.

3. UITSpraak

De hieronder gegeven uitspraakregels kunnen binnen de opzet van dit leerboek niet al te gedetailleerd zijn. Ze zijn een leidraad voor de beginner, die veel zal moeten luisteren naar de ingesproken leesteksten, gratis als mp3's te downloaden vanaf www.prisma.nl/thuis. De hier gebezigde, enigszins gesimplificeerde fonetische weergave van de klanken staat tussen vierkante haken.

§ 1 KLINKERS: ALGEMEEN

a. klinkerparen

Het Russisch kent niet hetzelfde soort verschil tussen korte en lange klinkers als het Nederlands (mal/maal, bom/boom enz.). Er zijn ook geen tweeklanken (diftongen), zoals bij ons 'ui', 'eu', 'ou' en dergelijke. Elke klinker wordt apart uitgesproken en staat voor één lettergreep (но́т и мои́ bijv. zijn tweelettergrepige woorden).

De tien 'klinkerletters' vormen vijf paren: *а/я*, *о/ё*, *у/ю*, *э/е* en *ы/и*. Strikt genomen gaat het niet om tien verschillende klinkers (fonemen) maar om schrijfvarianten die aanduiden of de voorafgaande medeklinker hard of zacht is (zie § 3). Bij de eerste vier paren komt het verschil tussen enerzijds *а*, *о*, *у* en *э* en anderzijds *я*, *ё*, *ю* en *е* erop neer dat in het tweede geval vóór de klinker een soort *j*-klank valt waar te nemen. Deze *j*-klank is het duidelijkst te horen:

a. aan het begin van woorden:

я к	[jak]	jak
ё лка	[jolkə]	kerstboom
ю ра	[jurə]	Joera
е ст	[jest]	(hij) eet

b. na klinkers:

сто ят	[st aj at]	(zij) staan
да ёт	[d aj ot]	(hij) geeft
да ют	[d aj ut]	(zij) geven
по ел	[p aj el]	(hij) at

c. na een hardteken of zachtteken:

пьяница	[pʲanitsə]	dronkaard
съёмка	[sʲomkə]	opname
вьюга	[vʲugə]	sneeuwstorm
сьел	[sjel]	(hij) at

De я, ё, ю en е worden i.v.m. deze voorafgaande j-klank ook wel ‘gejoteerde klinkers’ genoemd.

In het geval van de и is die j-klank minder duidelijk en aan het begin van een woord helemaal niet te horen:

или	[ili]	of
-----	-------	----

b. klinkers in beklemtoonde en onbeklemtoonde positie

De uitspraak van Russische klinkers wordt verregaand beïnvloed door de positie ervan in het woord. Het is van wezenlijk belang of de klinker vóór, in of na de beklemtoonde lettergreep staat. In onbeklemtoonde positie is de uitspraak vaak minder geprononceerd en gearticuleerd: d.w.z. de klinker wordt gereduceerd of afgezwakt uitgesproken, zoals in het Nederlandse ‘bewaren’ [bəwarə]. De klemtoon in het Russisch is zeer grillig en verspringt vaak naar gelang de naamval of andere vorm van een woord (vgl. простóй ‘eenvoudig’, прóще ‘eenvoudiger’ en простотá ‘eenvoud’). Bij elk nieuw woord dat wordt geleerd, moet tevens de klemtoon worden onthouden. Als een woord met een verkeerde klemtoon wordt uitgesproken, wordt dit onbegrijpelijk voor een Rus en krijgt het soms een heel andere betekenis (vgl. ‘régent’ en ‘regént’ in het Nederlands). Klemtoontekens worden in het geschreven Russisch normaliter niet aangebracht, maar in dit boek is dat voor het gemak van de leerling wel gedaan. In de hier gebezigde fonetische weergave wordt met onderstreping van de klinker aangegeven welke lettergreep beklemtoond is.

§ 2 DE AFZONDERLIJKE KLINKERS

a

In *beklemtoonde* positie ligt de uitspraak tussen de ‘a’ van ‘tak’ en de ‘a’ van ‘ader’ in:

там	[tam]	daar
мать	[mat’]	moeder
ма́ма	[mámə]	mama

Er is een heel klein verschil in uitspraak van de a in een gesloten lettergreep (of voor een harde medeklinker) en een open lettergreep (of voor een zachte medeklinker), maar een geboren Rus merkt dit verschil eigenlijk niet op. In там (gesloten lettergreep met op het eind een harde medeklinker) klinkt de ‘a’ wat korter dan in мать (gesloten lettergreep met op het eind een zachte medeklinker) of in de eerste lettergreep van ма́ма (open lettergreep).

Vóór de klemtoon is de a licht gereduceerd. Als deze klinker meer dan één lettergreep voor de klemtoon staat, is de reductie nog sterker en klinkt hij min of meer als een sjwa [ə]:

наро́д	[narət]	volk
бараба́н	[bərabən]	trommel

Na de klemtoon is de a nog veel sterker gereduceerd:

упáла	[upələ]	(zij) viel
францу́женка	[frantsyʒenkə]	française

e

Voor deze klinker is meer of minder duidelijk een j-klank te horen. Fonetisch wordt dit weergegeven door een apostrof tussen medeklinker en klinker. In *beklemtoonde* positie varieert de uitspraak van de korte 'e' in 'vel' tot de lange 'ee' in 'veel'. De uitspraak wordt bepaald door de hardheid resp. zachtheid van de volgende medeklinker (zie § 3 b). Is de medeklinker hard, dan wordt de 'e' kort uitgesproken; is hij zacht, dan wordt de 'e' lang uitgesproken (geboren Russen merken dit verschil nauwelijks op):

мел	[m'e ^l]	krijt
мель	[m'ee ^{l'}]	zandbank
ел	[jel]	(hij) at
ель	[jeel']	spar

Vóór de klemtoon wordt de 'e' als de 'ie' in 'tien' uitgesproken:

река́	[r'ika ^a]	rivier
сестра́	[s'istr ^a]	zus

Naarmate de e verder weg van de daaropvolgende klemtoon staat, klinkt de 'i' minder gearticuleerd:

телефо́н [t'il'ifon] of [t'el'ifon] 'telefoon'

Na de klemtoon wordt de e gereduceerd uitgesproken, als [ə]:

вечером	[v'eet ^ə rəm]	's avonds
по́ле	[p ^o l'ə]	veld

ë

De ë komt alleen voor in beklemtoonde positie. Aan het begin van een woord en na een klinker is de uitspraak als 'jo' in 'jokken'; na een medeklinker geeft de ë aan dat deze medeklinker zacht is en is de uitspraak 'o':

ëж	[jo]	egel
даё́т	[dajot]	(hij) geeft
тё́тя	[t'ot'ə]	tante

In Russische boeken en kranten wordt de trema meestal weggelaten, zodat men geen verschil ziet met de e. In plaats van bijv. Хрущёв wordt vaak Хрущев geschreven, hoewel de juiste uitspraak [xru^of] en niet [xru^ef] is. Bij de alfabetische volgorde in woordenboeken worden de ë en de e als één letter beschouwd.

и

De и wordt in beklemtoonde en onbeklemtoonde positie min of meer hetzelfde uitgesproken, nl. als de 'ie' in 'tien'. Daaraan voorafgaande is een zwakke j-klank te horen, die echter aan het begin van een woord ontbreekt:

Ива́н	[iv ^a n]	Ivan
и́ли	[i ^l i] of [i ^{l'} i]	of
де́лали	[d'e ^l ali]	(zij) deden

о

Van alle klinkers wordt de o het meest beïnvloed door de plaats in het woord: voor, onder of na de klemtoon. In *beklemtoonde* positie wordt deze klinker uitgesproken als de 'o' in pot:

то́т	[tot]	die
мо́ре	[m ^o r'ə]	zee

Er is nauwelijks verschil in uitspraak tussen open en gesloten lettergrepen, hooguit klinkt de o in gesloten lettergrepen wat ‘ronder’.

Vóór de klemtoon klinkt de o als een a in dezelfde positie, d.w.z. de uitspraak is als van een licht gereduceerde a (minder gearticuleerd naarmate de afstand tot de beklemtoonde lettergreep groter is):

водá	[vada]	water
Толсто́й	[talstoj]	Tolstoj
молоко́	[mɛlakɔ]	melk

Dit geldt ook in het geval van twee opeenvolgende woorden die snel echter elkaar worden uitgesproken, bijv.: со сто́ла [sastala] - van tafel.

Ook *na de klemtoon* wordt de o uitgesproken als de a in dezelfde positie, d.w.z. de uitspraak komt in de buurt van een sjwa:

мо́лот	[molət]	hamer
хо́лодно	[xɔlədnə]	koud

y

De y wordt in alle posities op dezelfde wijze uitgesproken, nl. als de ‘oe’ in ‘voet’:

суп	[sup]	soep
рука́	[ruka]	hand, arm
авто́бус	[aftɔbus]	bus

ы

Van alle Russische klinkers is de ы voor buitenlanders het moeilijkst om aan te leren, omdat er geen equivalent voor is in andere talen. De uitspraak ligt ergens tussen de ‘ie’ in ‘wiel’, de ‘i’ in ‘wil’, de ‘u’ in ‘dun’, de ‘uu’ in ‘duur’ en de ‘eu’ in ‘beuk’ in. Als vuistregel kan men hanteren: probeer de ‘oe’ zo ver mogelijk achter in de keel uit te spreken maar houd de lippen daarbij in dezelfde stand als bij de ‘ie’. Juist uitgesproken klinkt de ы [y] als een uiting van walging. Er is praktisch geen verschil in uitspraak tussen beklemtoonde en onbeklemtoonde lettergrepen:

ты	[ty]	jij
бы́ло	[bylə]	(het) was
была́	[byla]	(zij) was

э

In *beklemtoonde* positie hangt de uitspraak van de э, net als die van de e, af van de daaropvolgende medeklinker. Is deze hard, dan wordt de э kort uitgesproken als de ‘e’ in ‘vel’; is deze zacht, dan wordt de э lang uitgesproken als de ‘e’ in ‘veel’:

э́то	[etə]	deze (enkelvoud)
э́ти	[eeti]	deze (meervoud)

Vóór de klemtoon komt de э voornamelijk voor aan het begin van woorden (of na een andere klinker), *na de klemtoon* komt de э nooit voor. Het zijn voornamelijk leenwoorden waarin de э wordt gebruikt. Als een dergelijk leenwoord voor Russen ‘Russisch’ aanvoelt, wordt de э net zo uitgesproken als de e, d.w.z. als de ‘ie’ in ‘tien’:

электри́чка	[iliktritʃkə]	lokale trein
-------------	---------------	--------------

Als een woord met э wel vreemd aanvoelt, wordt deze klinker eerder als de ‘e’ in ‘vel’ uitgesproken:

э́по́ха	[epo ^h chə]	tijdperk
аэропо́рт	[aerap ^o rt]	luchthaven

ю

De ю wordt in alle gevallen uitgesproken als de ‘joe’ in ‘joelen’:

даю́т	[daj ^u t]	(zij) geven
Юпи́тер	[jupit ^{er}]	Jupiter
ба́тյошкa	[bat ^u ʃkə]	vadertje

я

In *beklemtoonde* positie wordt de я uitgesproken als de ‘ja’ in ‘jas’:

Ялта	[jal ^{tə}]	Jalta
------	----------------------	-------

In *onbeklemtoonde* positie gedraagt de я zich als de e; *vóór* de klemtoon is de uitspraak ‘jie’ en *na* de klemtoon is de uitspraak gereduceerd:

язы́к	[jizy ^k]	taal, tong
до́ля	[dol ^ə]	aandeel

§ 3 MEDEKLINKERS: ALGEMEEN

a. Stemhebbend en stemloos

Over het algemeen kennen de medeklinkers minder variatie bij de uitspraak dan de klinkers. De klemtoon speelt geen rol, wel de plaats in een woord, waardoor een stemhebbende medeklinker stemloos en een stemloze stemhebbend kan worden. Ook het Nederlands kent dit onderscheid tussen stemhebbende en stemloze medeklinkers. Het verschil komt erop neer dat in het eerste geval de stembanden bij de uitspraak meetrillen en in het tweede geval niet. De medeklinkers komen voor in stemhebbende/stemloze paren (б/п, в/ф, г/к, д/т, ж/ш, з/с) of ze zijn alleen stemloos (х, ц, ч, щ) of alleen stemhebbend (л, м, н, р). Aan het eind van woorden worden stemhebbende medeklinkers stemloos uitgesproken: de б als een п, de в als een ф enz., bijvoorbeeld лоб [lop] ‘voorhoofd’ (vergelijk in het Nederlands: rad [rat]). Volgen er twee medeklinkers op elkaar waarvan de ene stemhebbend en de andere stemloos is, dan assimileert de eerste medeklinker zich aan de volgende, bijvoorbeeld лодка [lotkə] ‘boot’, та́кже [tagzə] ‘ook’. Dit geldt ook voor opeenvolgende medeklinkers in verschillende woorden die snel achter elkaar, als één woord worden uitgesproken: суп был [subbyl] ‘de soep was’, наш дом [nazdom] ‘ons huis’.

b. hard en zacht

Het verschil tussen harde en zachte medeklinkers is essentieel in het Russisch. ‘Zacht’ betekent hier hetzelfde als ‘gepalataliseerd’, wat erop neerkomt dat bij het articuleren van de medeklinker het middelste deel van het tongblad dicht bij het palatum (= harde verhemelte) komt, waardoor er op het eind een j-achtige klank valt waar te nemen. Bij de uitspraak van een ‘harde’ medeklinker is dat niet het geval. Dit verschil tussen hard en zacht in het Russisch kan geïllustreerd worden aan de hand van de twee woorden **мат** (dat verschillende betekenissen heeft, o.a. ‘vloermat’, ‘schaakmat’ en ‘schuttingtaal’) en **мать** (‘moeder’). Deze woorden onderscheiden zich alleen doordat de laatste letter hard resp. zacht is. In het laatste geval wordt dit in het schrift aangeduid door toevoeging van het ‘zachtteken’ ь. In het Nederlands is de uitspraak van ‘mat’ hetzelfde als van ‘mat’. Als men nu van ‘mat’ een verkleinwoord maakt - ‘matje’ - en dit probeert uit te spreken met weglating van de ‘e’, d.w.z. mat + een heel korte, ‘onaffe’ j, dan komt men heel dicht in de buurt van het Russische ‘мать’ met de gepalataliseerde t op het eind. Fonetisch wordt palatalisatie weergegeven door een apostrof achter de medeklinker: мать [mat’].

Bijna alle Russische medeklinkers kennen een dergelijk verschil tussen hard en zacht. Bij de ene medeklinker is het verschil duidelijker te horen dan bij de andere. Heel duidelijk bijvoorbeeld is het verschil bij de л op het

eind van woorden: de zachte л klinkt heel 'j-achtig' en de harde heel 'dik'.

Een medeklinker is **zacht** als deze:

- aan het eind van een woord gevolgd wordt door het zachtteken ь

мать	[mat']	moeder
словáрь	[slavar']	woordenboek

- aan het eind van een lettergreep, vóór een harde medeklinker, gevolgd wordt door het zachtteken ь

письмо́	[pis'mo]	brief
---------	----------	-------

- gevolgd wordt door е, ё, и, ю, of я

век	[v'ek]	eeuw
лёд	[l'ot]	ijs
вино́	[vino] of [v'ino]	wijn
Люба	[l'ubə]	Ljoeba
дядя	[d'ad'ə]	oom

Een medeklinker is **hard** als deze:

- op het eind van een woord voorkomt (zonder zachtteken)

мат	[mat]	mat
футбо́л	[fudbol]	voetbal

- gevolgd wordt door а, о, у, ы of э

там	[tam]	daar
тот	[tot]	die
тут	[tut]	hier
бык	[byk]	stier
зэк	[zek]	gevangene

Drie medeklinkers - ж, ц, ш - zijn *altijd hard* en twee medeklinkers - ч, щ - *altijd zacht*. Hoewel ж, ц en ш altijd hard worden uitgesproken, kunnen ze toch gevolgd worden door 'zachte' klinkers als е, ё en и, waardoor de 'harde' uitspraak echter niet beïnvloed wordt (жест [zest] 'gebaar', цирк [tsyrk] 'circus', шёлк [folk] 'zijde'). Ook een zachtteken na een van deze medeklinkers verandert niets aan de harde uitspraak (ложь [lof] 'leugen'. Op dezelfde manier kunnen ч en щ, die altijd zacht worden uitgesproken, gevolgd worden door 'harde' klinkers als а, о en у, waardoor de zachte uitspraak evenmin wordt beïnvloed (час [tʃ'as] 'uur', щýка [ʃ'ukə] 'snoek'). Na de sisklanken ж, ч, ш en щ en de keelklanken г, к en х worden nooit een ы, een я of een ю geschreven. Deze letters worden vervangen door resp. een и, een а en een у (ру́ки 'handen' in plaats van рýкы, пишý 'ik) schrijf' in plaats van пишý, молчáт '(zij) zwijgen' in plaats van молчýт enz.).

Geadviseerd wordt de verschillende uitspraak van harde en zachte medeklinkers te oefenen door deze in paren na elkaar uit te spreken, bijv.:

ду [du]	-	дю [d'u]
ту [tu]	-	тю [t'u]
ло [lo]	-	лё [l'o]
лу [lu]	-	лю [l'u]

лы [ly]	-	ли [l'i]
ма [ma]	-	мя [m'a]

§ 4 DE AFZONDERLIJKE MEDEKLINKERS

б

De б wordt uitgesproken als de 'b' in 'boek'. Aan het eind van een woord en voor een stemloze medeklinker wordt de б stemloos uitgesproken, als de 'p' in 'lip':

банк	[bank]	bank
лоб	[lop]	voorhoofd
ба́бка	[bap̩kə]	oud vrouwtje

в

De в wordt uitgesproken als de 'v' in 'vel' of de 'w' in 'wel' (ergens ertussenin, maar meer naar de 'w' neigend). Aan het eind van een woord en voor een stemloze medeklinker wordt de в stemloos uitgesproken, als de 'f' in 'lof':

вот	[vot]	hier is
Иванóв	[ivanof]	Ivanov
вход	[fxot]	ingang

г

De г wordt uitgesproken als de 'g' in het Engelse 'good', het Duitse 'gut' of het Franse 'garçon'. De uitspraak van de eerste 'k' in 'zakdoek' komt hier enigszins mee overeen. Aan het eind van een woord wordt de г stemloos uitgesproken, als de 'k' in 'tak':

год	[got]	jaar
друг	[druk]	vriend, vriendin

In enkele gevallen wordt de г uitgesproken als een в (ерó [jivo]; dóброго [dɔbrəvə]) of als een х (Бор [box]; лёгкий [l'ɔxkij]).

д

De д wordt uitgesproken als de 'd' in 'dak'. Aan het eind van een woord en voor een stemloze medeklinker wordt de д stemloos uitgesproken, als de 't' in 'kat':

да	[da]	ja
сад	[sat]	tuin
во́дка	[vɔtkə]	wodka

ж

De ж wordt uitgesproken als de 'j' in 'journaal' of de 'g' in 'gel'. Aan het eind van een woord en voor een stemloze medeklinker wordt de ж stemloos uitgesproken, als de 'sj' in 'sjaal':

жук	[zɔk]	kever
нож	[noj]	mes
но́жка	[noʃkə]	voetje

з

De з wordt uitgesproken als de ‘z’ in ‘zaal’. Aan het eind van een woord en voor een stemloze medeklinker wordt de з stemloos uitgesproken, als de ‘s’ in ‘bos’:

зуб	[zup]	tand, kies
раз	[ras]	keer
сказка	[skaskə]	sprookje

й

De й wordt uitgesproken als de ‘j’ in ‘jas’:

мой	[moj]	mijn
война́	[vajna]	oorlog
йогурт	[jogurt]	yoghurt

к

De к wordt uitgesproken als de ‘k’ in ‘kast’. Voor een stemhebbende medeklinker wordt de к stemhebbend uitgesproken, als de ‘g’ in het Engelse ‘good’:

как	[kak]	hoe
вокза́л	[vagzəl]	station

л

De л wordt ongeveer uitgesproken als de ‘l’ in ‘lof’ (maar de harde л klinkt ‘dikker’ en ‘boller’ dan in het Nederlands, vooral aan het eind van een woord):

сло́во	[slɔvə]	woord
футбо́л	[fudbɔl]	voetbal

м

De м wordt uitgesproken als de ‘m’ in ‘maar’:

мо́ст	[most]	brug
до́м	[dom]	huis

н

De н wordt uitgesproken als de ‘n’ in ‘neus’:

но́с	[nos]	neus
во́н	[von]	daarginds

п

De п wordt uitgesproken als de ‘p’ in ‘pak’:

по́т	[pot]	onder
су́п	[sup]	soep

р

De р wordt ‘rollend’ uitgesproken, als een tongpunt-r. De ‘brouwende’ r, achter in de keel (huig-r), is niet per se fout, maar klinkt on-Russisch:

ро́т	[rot]	mond
во́р	[vor]	dief

С

De c wordt uitgesproken als de 's' in 'soep':

сад	[sat]	tuin
бас	[bas]	bas

Т

De т wordt uitgesproken als de 't' in 'tas'. Voor een stemhebbende medeklinker wordt de т stemhebbend uitgesproken, als een 'd':

там	[tam]	daar
кот	[kot]	kat
отда́л	[addal]	(hij) gaf terug

Ф

De ф wordt uitgesproken als de 'f' in 'fiets'. Deze letter komt alleen voor in Russische woorden van vreemde oorsprong:

факт	[fakt]	feit
кофе	[kof'ə]	koffie

Х

De х wordt uitgesproken als de 'ch' in 'chaos' (als een 'zachte g'):

ха́ос	[χaos]	chaos
мох	[mox]	mos

Ц

De ц wordt uitgesproken als de 'ts' in 'tjaar':

ца́рь	[tsar']	tjaar
оте́ц	[at'ets]	vader

Ч

De ч wordt uitgesproken als de 'tsj' in 'tsjonge':

ча́й	[tʃaj]	thee
мяч	[m'atʃ]	bal

In enkele gevallen wordt de ч uitgesproken als een ш, zoals in что [ʃto], ко́нечнo [kan'ɛʃnə] en скучно [skʉʃnə].

Ш

De ш wordt achter in de keel uitgesproken, ongeveer als de 'sj' in 'sjaal', de 'sh' in 'shampoo' of de 'ch' in 'charme':

шаг	[ʃak]	stap
наш	[naʃ]	ons

щ

Van alle medeklinkers levert de uitspraak van de щ niet-Russen de meeste moeilijkheden op. De uitspraak komt min of meer overeen met een lang aangehouden ш die vóór in de mond wordt uitgesproken:

щи	[ʃʃi]	koolsoep
борщ	[borʃʃ]	bietensoep

§ 5 DUBBELE MEDEKLINKERS

Als er een dubbele medeklinker staat vóór de klemtoon, wordt deze kort uitgesproken, bijna alsof er één enkele medeklinker stond:

Росси́я	[rassijə] of [rasijə]	Rusland
Голла́ндия	[gallandijə] of [galandijə]	Nederland

Op het eind van een woord klinkt een dubbele medeklinker nog korter:

грамм	[gram]	gram
-------	--------	------

In andere gevallen zijn duidelijk twee medeklinkers te horen:

ма́сса	[massə]	massa
не́тто	[netto]	netto
ра́нний	[rannij]	vroeg

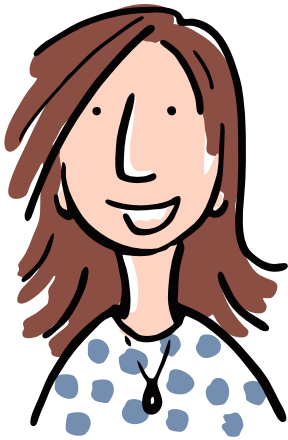
§ 6 HET ZACHTTEKEN Ъ EN HET HARDTEKEN Ъ

Het zachtteken ъ en het hardteken ъ hebben geen eigen klankwaarde. De ъ dient voornamelijk om aan te geven dat de voorafgaande medeklinker zacht is (ма́ть). Daarnaast kan het als scheidingsteken voorkomen tussen een zachte medeklinker en е, ё, ю of я om aan te duiden dat er een duidelijke j-klank te horen is (вью́га [vjugə] - sneeuwstorm).

De ъ komt maar weinig voor. Voor de revolutie werd het teken nog gebruikt aan het eind van woorden om aan te geven dat de voorafgaande medeklinker hard was (до́мъ [dom] 'huis'). Tegenwoordig wordt het alleen gebruikt na voorvoegsels om aan te duiden dat de voorafgaande medeklinker hard is, al wordt deze ook gevolgd door een zachte klinker (отъ́езд [otjɛst] 'vertrek').

II. LESSEN

1. HIER IS EEN HUIS – ВОТ ДОМ

Тут Москв́а.

TEKST - TEKST

Вот дом. Вот мост. Дом там. Мост тут. Дом там? Да, дом там. Мост тут? Да, мост тут. Вот стол, стул, лампа. Там карта и доска. Это карта. Тут Москв́а. Там Во́лга. Тут слово “лампа”. Это вода. Это мост и дом. Там стул, стол, и доска. Стол тут, стул там.

WOORDENLIJST – СЛОВАРЬ

водá <i>v</i>	water
Во́лга <i>v</i>	Wolga
вот <i>part</i>	hier is, hier zijn, hier heb je
да <i>tw</i>	ja
дом <i>m</i>	huis, flat(gebouw)
доска́ <i>v</i>	(school)bord
и <i>vw</i>	en
кана́л <i>m</i>	kanaal, gracht
ка́рта <i>v</i>	landkaart
класс <i>m</i>	klas, leslokaal
ла́мпа <i>v</i>	lamp
Москв́а <i>v</i>	Moskou
мост <i>m</i>	brug
Петербу́рг <i>m</i>	Petersburg
план <i>m</i>	plattegrond
река́ <i>v</i>	rivier